

ไม้ซ้อตัดตา

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

เทศน์เช้า วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๓

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองคาคอ อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

จริง ๆ เวลาอธิบายธรรมะก็อธิบายอย่างนั้นเหมือนกัน เราอธิบายธรรมะหรือครูบาอาจารย์ อธิบายธรรมะนี้ อธิบายธรรมะให้พวกเราสนใจ แบบว่าหัวใจมันมีอยู่ เวลามันสะอาดไปแล้วนี้ มันต้องมี นี้นิพพานมี เปรียบเหมือนเสื้อผ้า หรือเหมือนเวลาว่า เหมือนผ้าจีวร ผ้าอะไรก็แล้วแต่ เวลาซักแล้วมันจะสะอาด สิ่งที่จะสะอาดนั่นคือใจ หัวใจสะอาด

นี่มันเป็นการอธิบายชั้นหนึ่ง ชั้นที่ให้อยอมรับว่ามรรคผลนิพพานมีอยู่ ทีนี้ถ้าถ้ามรรคผลนิพพานมีอยู่ แต่ทีนี้มันเป็นการสวมรอยไป อ่างสวมรอยไปว่า สิ่งนี้เหมือนกับผ้าที่มีอยู่ ผ้าที่มีอยู่ เวลาเราซักสะอาดขึ้นไปแล้วมันต้องมีไหม อันนี้มันเป็นวัตถุแล้ว เห็นไหม มันเป็นสมมุติวิมุตติมันเป็นอย่างไรไปไม่ได้

จิตนี้เป็นนามธรรม พอจิตนี้เป็นนามธรรมนี้ ต้องทำความสะอาดจิตนี้เป็นนามธรรม ทำลายกิเลสทั้งหมด จิตนี้เป็นนามธรรมแล้วต้องทำลายนามธรรมนั้น เวลาคนว่างแล้ว ว่างไว้เน้ออาจารย์พูดไว้ใจ เมื่อก่อนเวลาว่างขึ้นไปถึงขั้นบนนี้ว่าเป็นความว่าง เข้าใจว่าเป็นนิพพาน รักษาความว่างอันนี้ไว้ตลอดเลย จนพิจารณาไปมันเสื่อม มันมีความเฉาให้เห็น ให้รู้สึกตัว ย้อนกลับมาดูแล้วทำลายความว่างอันนั้นออกไป ความว่างอันนั้นเหมือนกองจี้ควาย

นี่ท่านจะพูดประจำว่า “ความว่างนี้เหมือนกองจี้ควาย” ธรรมนี้เป็นธรรมล้วน ๆ ขึ้นไป ธรรมที่หลุดออกไปจากกองจี้ควาย ความว่าง เห็นไหม ความว่างนี้ที่ว่าถ้าจิตนี้มีอยู่ เวลาเขาถาม เรื่องว่าเวลาอย่างพวกที่ว่าเขาไปปฏิบัติเน้อ บอกว่าต้องกำหนด กำหนดเลยนะ กำหนดเป็นการพิจารณาเข้าไป เพื่อจะไม่ให้มีความอยาก เพื่อจะทำลายเข้าไปวิปัสสนา

อันนี้มันไม่ถูก ไม่ถูกต้องตรงที่ว่า มันไม่มีหลักการ อัตตานี้เป็นที่เกาะขึ้นไป จิตนี้เราต้องสร้าง ขึ้นมาก่อน สร้างเป็นสัมมาสมาธิ แล้วก็พยายามทำลายตัวเอง ทำลายตัวจิตเข้าไป แต่สิ่งที่เป็น นามธรรมยังทำลายยิ่งสะอาดไป ๆ สะอาดไปเรื่อย ๆ แต่ก็มีอัตตาไปเรื่อย ๆ อาจารย์บอกว่า “ต้อง อาศัยอัตตาเข้าไป” จะบอกว่าอัตตานี้คือตัวกิเลสชัด ๆ แล้วธรรมะนี้เวลาเป็นนิพพานหรือเป็น อัตตานี้มันเข้าไปได้อย่างไร แต่เวลาอธิบายให้ฟัง อธิบายเพื่อความเข้าใจว่า มันสิ่งที่มีอยู่ เพราะว่า สิ่งที่ว่าถ้าจะเป็นอัตตานั้น สิ่งที่มีอยู่มีอยู่แบบวัตถุนะ พอมีอยู่ก็เป็นภวาสวะ เห็นไหม

นี่มันเข้ากับอันนี้ ภพใด ภวาสวะ อาสวะ ๓ นี้ เจ้าคุณจุมถามหลวงปู่มั่น เห็นไหม กิเลส สวะนี้เข้าใจ อาสวะนี้เข้าใจ ภวาสวะนี้ไม่เข้าใจ ภวาสวะคือภพ คือว่าเสื้อผ้าที่สะอาดแล้วนี้ วัตถุที่ สะอาดบริสุทธิ์นั้นนะ มันเป็นกิเลสได้อย่างไร? นั่นละตัวกิเลสใหญ่ นั่นละตัวภวาสวะ อย่าง นั้นถ้าเป็นอัตตานั้น นั่นคือตัวภวาสวะ เป็นอาสวะ ๓ ยังไม่สิ้นจากกิเลส นั่นคือตัววัตถุ คือตัวตน คือตัวที่ตั้งเลย

สิ่งที่ขยับ เปรียบนะ เปรียบเหมือนรถยนต์นี้ รถยนต์จอดอยู่ ดับเครื่องหมดสนิทอยู่กับที่ แต่รถยนต์มันต้องอาศัยที่จอดใหม่? ต้องอาศัยอยู่ แล้วจอดอยู่เราเดินผ่านรถยนต์ได้ไหม? เราต้อง ปะทะกับรถยนต์ รถยนต์นี้ขวางอยู่เราเดินผ่านไปไม่ได้เพราะเป็นวัตถุ ถ้าเป็นอัตตามันเป็นอย่าง นั้น นี่ขนาดรถมันดับเครื่องอยู่นะ แล้วรถติดเครื่องอยู่ละ รถติดเครื่องอยู่ แล้วเดี๋ยวนี้เกียร์อัตโนมัติ ค่อย ถ้าลองเข้าเกียร์บีบนี้รถมันจะเคลื่อนไป

จิตนี้พลังงานมันมีอยู่ตลอดเวลา เหมือนกับรถยนต์ติดเครื่องอยู่ตลอดเวลา นี่มันตัวภวา สวะ ตัวที่มันจะขยับเคลื่อนออกไปรับรู้ต่าง ๆ ตัวนี้มันจะเป็นนิพพานได้อย่างไร ตัวนี้คือตัวกิเลส ตัวนี้คือตัววิชา ตัวนี้คือตัวต้นขั้ว ตัวนี้คือตัวตอของจิตเลย ถ้าไล่เข้ามานะ แล้วที่ว่าต้องอาศัย อัตตาเข้าไป อาศัยสิ่งนี้เข้าไปก่อน ต้องอาศัยอัตตานั้น แล้วที่ว่าอาศัยอัตตาเพื่อจับเข้าไปถึงตัว อนัตตา ถ้าอาศัยจับตัวอัตตาเข้าไปเรื่อย ๆ อัตตานี้มันต้องทำลายตัวที่ว่าตรงจุด งานที่เราควรจะทำ งานที่เราแก้ไข หัวใจของเราเนี่ย มันจะต้องมีที่แก้ไข ถ้าไม่มีที่แก้ไขจะแก้ไขที่ไหน

สิ่งที่เป็นนามธรรม เห็นไหม ถึงต้องอาศัยยึดอัตตาค่อน เราว่าไม่ใช่ยึดอัตตาเลย พอยึดอัตตา ยึดอัตตาว่าอัตตานี้ผิด ต้องพิจารณาเป็นอนัตตา ต้องอนัตตาในอัตตานั่นไง จับอัตตาตั้งนี้เป็นโจทย์ แล้ววิปัสสนา พอวิปัสสนามันจะกลายเป็นอนัตตา อนัตตานี้คือทำลายตัวอัตตา ทำลายตัวอัตตาเข้ามาเป็นชั้น ๆ เข้าไป เห็นไหม จนทำลายอัตตาออกทั้งหมด ฉะนั้นพอทำลายอัตตาออกไปทั้งหมดนี้ มันเป็นสิ่งที่มืออยู่ที่ว่าไม่เป็นอัตตา ไม่เป็นจุด ไม่เป็นต่อม ไม่เป็นวัตถุ ไม่เป็นสิ่งใด ๆ ทั้งสิ้น มันมีอยู่แบบนั้น ไม่ใช่มีอยู่แบบอัตตา ถ้ามีอยู่แบบอัตตานั่นคือตัวอวิชชา ตัวอวิชชานั้นคือตัวอัตตาจริง ๆ เลย ตัวเริ่มต้นตัวอัตตา

นี่มันถึงว่าสิ่งที่เป็นนามธรรม อาจารย์พูดบ่อย ว่าจิตนี้แทรกเข้าไปในเมื่อดินเมื่อดทราย เห็นไหม มันไม่มี พอสิ่งที่ไม่เป็นนามธรรม มันถึงแทรกเข้าไปในเมื่อดินเมื่อดทราย แทรกเข้าไปทุก อณูอากาศ แทรกเข้าไปทุกอย่างได้ คือว่าความเมตตาอันนั้นมันไปได้หมด

แต่ถ้าเป็นอัตตานี้มันเป็นวัตถุอยู่ มันเป็นสิ่งที่ว่าเป็นวัตถุอันหนึ่ง หรือว่าสิ่งใดอันหนึ่ง มันจะเข้าไปเอาอะไรมันก็ต้องคิดข้องอันนั้นหมด มันต้องคิดข้อง มันต้องปะทะไง สิ่งที่เป็นอัตตามันเป็นรูป เป็นสิ่งที่มืออยู่ สิ่งที่มีอยู่นี้มันเป็นภวาสวะที่เริ่มต้น นี่คือว่าภพของใจสำคัญที่สุด นี่ตัวพาเกิดพาดาย จิตวิญญาณปฏิสนธินี้แหละ นี่ตัววิญญาณปฏิสนธิ นี่ตัวจิตเดิมแท้ที่ฟ่องใส

สิ่งที่ฟ่องใส นั่นคือตัวอัตตา พอใสสว่างที่สุดนั่นนะอัตตา เพราะมันมีจุดและต่อมของความ แสงสว่าง แสงสว่างนั้นจุดประกายจากตรงไหน? จุดประกายจากตรงที่ว่าเริ่มต้นของตัวอัตตานั่น สิ่งที่เป็นอัตตา แต่เขาไม่เห็นไง พอเขาไม่เห็นมันก็เป็นความว่าง เป็นอะไร เห็นไหม อันนี้เป็น ธรรมดา ทีนี้เวลาที่ว่าเขาพูดนะ เขาพูดเปรียบเทียบ พูดเปรียบเทียบว่า สิ่งนั้นมีอยู่ มันจะสะอาดไป แล้ว

อันนั้นมันเป็นวัตถุ เป็นสมมุติ สมมุติบัญญัติ วิมุติ มันห่างกันก็ขึ้นตอน สมมุติเป็นสมมุติ เป็นสมมุติหมด นี่ธรรมดาที่เขาว่ากัน ใช้ธรรมดาเข้าไปวิเคราะห์วิจารณ์เรื่องของธรรมะ นี่มันเป็นไปไม่ได้ ถึงบอกว่ามันไม่ใช่เป็นอัตตา แล้วไม่ใช่เป็นอนัตตาทั้งหมด อัตตานี้เป็นเครื่องเริ่มต้น ตั้งต้นขึ้นมา ตั้งโรงงานขึ้นมา อนัตตาคือตัวทำลายโรงงานนั้น

อัตตาและอนัตตานี้เป็นเครื่องดำเนินของศาสนาเรา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนตรงนี้ไง สอนเรื่องว่า เดิมเริ่มต้นขึ้นมาเราก็อธิบายว่าจิตนี้มาจากไหน? จิตนี้คืออะไร? เกิดนี้เกิดมาจากไหน? นั่นนะตัวจิต เราต้องจับตัวนี้ให้ได้ นี่จับอัตตาท่อน อาศัยอัตตา อาศัยความจับต้องตัวตนของเราได้ แล้วสาวเข้าไปทำงานของใจ สาวเข้าไปในหัวใจ สาวเข้าไปแล้วทำงาน

การทำงานนั้น ความแปรสภาพของงานนั้น เหมือนกับว่าตบะธรรมเผาผลาญ เห็นไหม ความเผาผลาญจากของดิบให้เป็นของสุก จากสุกเข้าไปเรื่อย ๆ นี่ก็ตัวอนัตตา จากดิบแล้วแปรสภาพ ความแปรสภาพจากดิบเป็นสุกนั่นคือตัวอนัตตา ตัวอนัตตานี้เป็นการเคลื่อนไป วุฒิภาวะของจิตนี้ขับเคลื่อนไป สูงขึ้น ๆ ไป นั่นเป็นอัตตาไปตลอด อนัตตาจนขั้นสุดท้าย ต้องมีอนัตตาตลอดไป

เห็นอนัตตา เห็นไตรลักษณ์ เห็นไหม เห็นไตรลักษณ์ ผู้ที่เห็นไตรลักษณ์ตามความเป็นจริง จะปล่อยวางตามความเป็นจริงนั้น ถ้าไม่เห็นไตรลักษณ์ตามความเป็นจริง คาคหาหมายอย่างไร มันปล่อยวางตามนั้นไม่ได้ ถ้ามันปล่อยวางตามนั้นไม่ได้ มันก็ยังเป็นสิ่งนั้น สิ่งที่ว่าเกาะเกี่ยวอยู่ในใจนั้นตลอดไป

ถึงว่ามันคาคหาหมายไม่ได้ สิ่งที่คาคหาหมายไม่ได้ แต่เขาคาคหาหมายมา ทีนี้เขาพูดมานี้ มันเป็นการพูดที่ว่า ทำให้เรามันก็มีเหตุมีผล มีเหตุมีผลเราก็จะเชื่อตามไป หรือว่าเอาไว้เป็นกึ่งก้านที่ว่า เราเอาอันนี้เป็นประเด็นประเด็นหนึ่งที่ว่าเราฟังได้...มันฟังไม่ได้ มันฟังไม่ได้ในฐานะที่เขาอธิบายอัตตาเป็นนิพพาน แต่ถ้าอธิบายได้ว่านิพพานมีอยู่ เออ...อันนี้ได้ เหมือนสิ่งที่สกปรกแล้วสะอาดแล้วมันต้องมีอยู่ เห็นไหม อาสเวหิ อาสวะสิ้นไป จิตฺตานิ วิมุจฺจิง สุตฺติ จิตฺตํมีอยู่ จิตฺตํเป็นผู้วิมุตติ

แต่จิตนี้เป็นนามธรรม นามธรรมสะอาดด้วยนะ ถ้านามธรรมโดยอัตตามันก็เป็นนามธรรมเหมือนกัน มันไม่เข้าใจ มันถึงว่างหมด ๆ เวลาว่างหมดมันจะส่งออกไป ความที่จิตนี้ส่งออกไป มันจะส่งออกไปข้างนอก แล้วมันจะว่าเป็นความว่างอยู่แต่ว่างนั้น เห็นไหม ในเรือนว่างนั้นมีคนอยู่ในเรือนว่างนั้นมีสิ่งให้ค่า คิดถึงใจ

เราเห็นอากาศ เราว่าอากาศ เห็นสิ่งต่าง ๆ เราว่าอะไร นั่นนะใครเป็นคนพูด แล้วบอกว่าถึงที่ว่าเรารู้สึกว่าเราเป็นความว่างนะ ใครเป็นคนว่าง นี่สิ่งที่เป็นความว่าง ถ้าอากาศนี้ อวกาศหรืออากาศข้างบนนี้เขาจะไม่รู้ตัวเขาเองว่าว่างหรือไม่ว่าง แต่ในหัวใจเราว่าง เราว่าเราว่าง แล้วใครเป็นคนให้ค่า สิ่งที่ทำให้ค่านั้นละคือตัวมัน ที่นี้พอคือตัวมัน เห็นไหม มันถึงว่าทุกอย่างว่างหมด ๆ

นี่ทุกอย่างเราทำแล้วมันจะประสพผลที่เรา เราเป็นมนุษย์ เราเก็บหอมรอมริบ เราอะไรมาที่นี่เราจะสะสมของเราไว้ เราจะสะสมเข้าไป มันก็เป็นสมบัติของเรา ใจความเห็นของเราเนี่ย มันคิดออกไปมันก็ว่าเป็นของเรา ๆ ของเรานั้นนะอวดตา นี่แหละตัวตนของมัน นี่แหละคือจุดที่ว่าต้องทำลายของมัน

มันถึงว่าเปรียบเหมือนวัตถุ เปรียบเหมือนรถที่จอดอยู่แล้วขวางอยู่เลย ขวางหัวใจอยู่ แต่หัวใจมันมองไม่เห็น พอหัวใจมองไม่เห็น นี่รถใคร ๆ ก็รู้นี้ละวัตถุมันชนแล้วมันสะเทือน แต่หัวใจมันสะเทือนไม่ได้ นี่มันถึงว่า “อวดตา หิ อวดตา โน นา โถ คนเป็นที่พึ่งแห่งตน” คนรู้จักตน ตนจับตนเองได้ ถึงจะแก้ไขตนเองได้ ตนไม่สามารถจับตนเองได้ ไม่เห็นตนเองได้ จะเอาอะไรแก้ไข

นี่ถึงว่าต้องเห็นอวดตาที่ว่าวิปัสสนาใจ ถึงว่าการขุดคุ้ยหาหนี่ วิถีวิปัสสนามีสมถกรรมฐาน วิปัสสนากรรมฐาน ปัญญาก็เหมือนกัน ปัญญาต้องขุดคุ้ยหาตรงนี้ให้เจอก่อน กาย เวทนา จิต ธรรมนี้ สิ่งที่เป็นอวดตานี้ก็เป็นธรรมอันหนึ่ง ธรรมในหัวใจของเรา ถ้าเราจับต้องได้มันก็แก้ไขอันนี้ได้ มันถึงบอกว่า ถ้าอธิบายเปรียบเทียบว่าสิ่งนั้นมีอยู่...เป็นไปได้

ถึงว่าถ้าบอกว่าเขาผิด บางทีนี้ครูบาอาจารย์ก็อธิบายอย่างนี้ อธิบายอย่างนี้มันเป็นธรรมอย่างหายาบ ธรรมอย่างหายาบเพื่อให้เรามั่นใจว่ามรรคผลนิพพานมีอยู่ จิตใจนี้สัมผัสได้ ความเป็นจริงนั้นมีอยู่ อันนี้อธิบายถึงความมีอยู่ แต่ถ้าอธิบายถึงว่าสิ่งที่มีอยู่นี้เป็นอวดตา...ไม่ใช่ ไม่ใช่เลย มันห่างไกลกันมาก ห่างไกลกันถึงว่า ทำให้เราฟันเฟืองไปเลย เพราะว่าถ้าอย่างนั้นไปแล้วนี้ มันจะไม่มี การสมมุติเจตปหาน มันไม่มีการเลาะออกไป กิเลสเป็นชั้น ๆ เข้าไป พอมันจับต้องได้ นี่มีอยู่ นี่จับต้องได้ นี่รู้ใจ ว่าอันนี้เป็นผลใจ

แต่ถ้าตามหลักความเป็นจริง สิ่งที่เป็นอนัตตา เข้ามาเป็นชั้น ๆ เข้ามานี้ มันสมมุจเฉท ปทานเป็นชั้น ๆ เข้ามานะ ทยอยหลุดออกไป เห็นไหม สักกายทิฐิหลุดออกไปก่อน กามราคะ ปล่อยก่อนไป กามราคะปล่อยขาดไป ปล่อยนี่ความผูกโกรธของใจ มันผูกโกรธจากอะไร? ผูก โกรธจากสัญญา ผูกโกรธจากชั้นในหัวใจ ชั้นในหัวใจกับใจนี้ติดอยู่ด้วยกัน

แต่มันจะขาดออกไป พอขาดออกไป สัญญากับใจขาดออกไป พอขาดออกไปนี้ ความจำ เดิมมันไม่มี ข้อมูลเดิมที่ว่าเราจะเอาขึ้นมาเป็นอารมณ์มันไม่มี นี่มันขาดออกไป พอ กามราคะ ปล่อยขาดออกไป เห็นไหม มานะ อุทธัจจะ อวิชชา ขาดออกไป ความขาดออกไปอันนั้น มันเห็น การขาดออกไป ถ้าเป็นอัตตาแล้วมันจะไม่เห็นการขาดออกไป มันจะจับต้องไป ๆ ๆ เพราะว่าเป็น อัตตาที่จับต้องได้

แต่ขณะที่เป็นอนัตตานี้ มันจะทำลายหมด ทำลายทั้งหมด ทั้งหัวใจก็ทำลาย พอโดนทำลาย ออกไปแล้วนี้ สิ่งที่ว่ามันเป็นนามธรรม มันเป็นทิฐิมานะ ความคิดที่ว่าขึ้นรูปได้นี้ มันจะสลาย ออกไป กลับคืนไปสู่สภาวะเดิมหมด แล้วพอขาดออกไปแล้ว เห็นไหม กลับมามีอย่างเก่า องค์ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้แล้ว ๔๕ ปีสอนมา เอาอะไรสอน? ก็เอาชั้น ๕ ที่ว่าขาด ๆ นี้ มาสอน แต่ชั้น ๕ ที่กิเลสขาดออกไปแล้วมันขาดแล้วขาดมี ขาดแล้วกลับมาใช้ ใช้เป็นบริสุทธิใจ

ความที่บริสุทธิ เห็นใหม่ จากเดิมกิเลสใช้ชั้น ๕ นี้ เราทุกข์มาตลอดเลย แล้วธรรมเป็นคน ใช้ละ ธรรมใช้ชั้น ๕ สั่งสอนไป อันนั้นเป็นอีกเรื่องหนึ่ง เรื่องหนึ่งก็เรื่องของความสะอาด เรื่อง ของประโยชน์ใจ นั้นนะถึงว่ามันไม่ใช่เป็นอัตตาและเป็นอนัตตา เป็นธรรมทั้งแท่ง เอโก ชัมโม ธรรมอันเอก อันนั้นถึงว่าเป็นของจริง เป็นของจริงที่ว่าเราไฝหากัน ประเด็นมันอยู่ตรงนี้ เอวัง